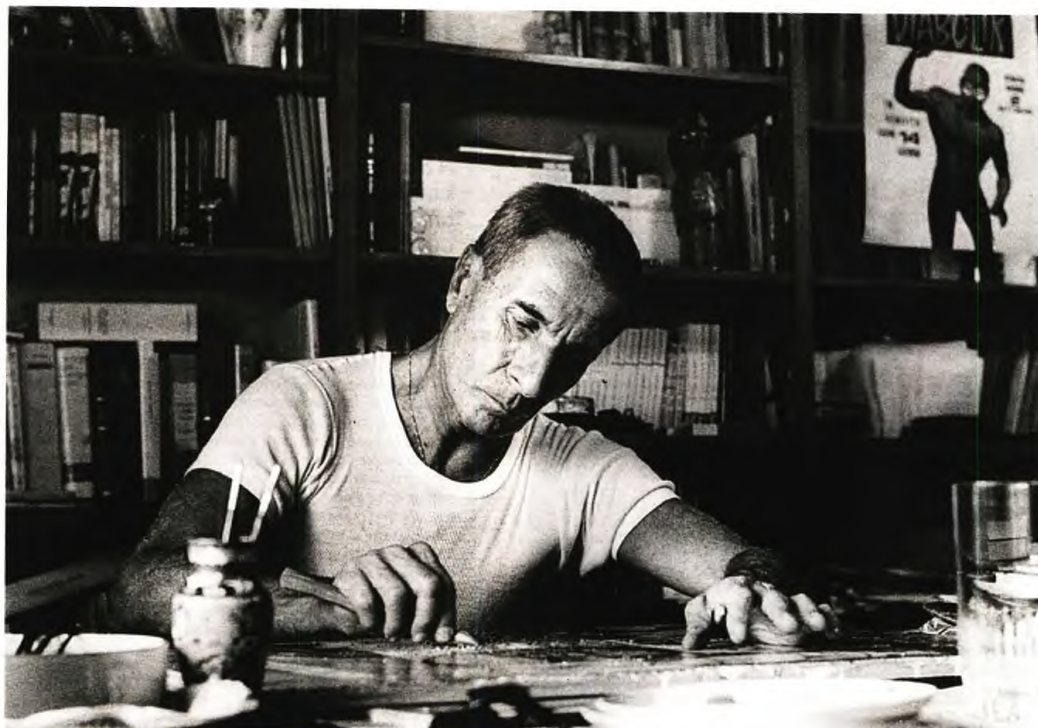

ΝΤΙΝΟ ΜΠΟΥΤΖΑΤΙ
Η έρμος των Ταρτάρων
Μετάφραση-επιμέτρη Μαρία Οικονομίδου.
Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ, 2019, σελ. 292, τιμή 15,50 ευρώ

Ο Ντίνω Μπουτζάτι

Περιμένοντας τους βαρβάρους

Η «**Έρμος των Ταρτάρων**», το κορυφαίο μυθιστόρημα του **Ντίνω Μπουτζάτι**, κυκλοφορεί σε νέα μετάφραση της **Μαρίας Οικονομίδου**

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗ

Η λογοτεχνία του 20ού αιώνα μάς έχει δώσει μείζονα έργα όπου αυτό που αναμένεται δεν πρόκειται να συμβεί. Ας σταθώ σε δύο από τα αντιπροσωπευτικότερα παραδείγματα: Στον *Πύργο του Κάφκα* ο χωρομήτρης μένει με τη μάταιη ελπίδα ότι θα του επιτρέψουν την είσοδο. Στο *Περιμένοντας τον Γκοντό* του Μπέκετ ο Γκοντό δεν εμφανίζεται ως το τέλος. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και στο σημαντικότερο μυθιστόρημα του Ντίνω Μπουτζάτι με τίτλο *Η έρμος των Ταρτάρων*, το οποίο όμως πέραν της σύμπτωσης (του θέματος της αναμονής) είναι ένα βιβλίο εντελώς διαφορετικό. Διότι επί της ουσίας το *άγχος* και το *αίσθημα ενόχλης* που χαρακτηρίζουν το έργο του Κάφκα (στη *Δίκη* κατεξοχήν) δεν υπάρχουν στον Μπουτζάτι, ο οποίος δικαιώς αναγκάστηκε όταν οι κριτικοί τον χαρακτήριζαν μιμητή του Κάφκα. Αν υπήρχε λόγος να περιγράψω αυτό το βιβλίο του σε μία φράση, θα έλεγα πως είναι από τα ωραιότερα μυθιστορήματα για τη ματαιότητα της δόξας, τη μοναξιά, την ανωνυμία και τον θάνατο.

Ένα οχυρό στο πουθενά
Βρισκόμαστε στο 1939. Ο νεαρός υπολοχαγός Τζοβάνι Ντρόγκο διορίζεται στο Οχυρό Μπαστιάνι, που βρίσκεται κάπου στα σύνορα, μακριά από κατοικημένα μέρη. Μπροστά του εκτείνεται

μία έρμος και πίσω από αυτήν βρίσκεται η χώρα των Ταρτάρων, οι οποίοι «αναμένεται» κάποια μέρα να επιτεθούν στη χώρα. (Οι Τάρταροι παραπέμπουν βέβαια στα «Τάρταρα» αλλά και στους Τατάρους της Χρυσής Ορδής.) Το καθήκον των στρατιωτών και των αξιωματικών του Οχυρού είναι να εμποδίσουν την εισβολή, να πολεμήσουν και να δολοφονούν νικώντας.

Αυτοί οι «βαρβάροι» όμως, όπως στο πασίγνωστο ποίημα του Καβάφη, δεν εμφανίζονται. Τα χρόνια περνούν μέσα στη μάταιη αναμονή και τη ρουτίνα της καθημερινότητας. Σιγά-σιγά ξεχωρίζει η ελπίδα ότι κάποια στιγμή επιτέλους οι Τάρταροι θα φανούν και εκείνοι θα βγουν από την ανία και θα πολεμήσουν. Οι πάντες αρχίζουν να ξεχνούν ή να θυμούνται πράγματα που μοιάζει σαν να μην τα έζησαν. Το ίδιο το Οχυρό αποκτά αλληγορικές διαστάσεις και μεταβάλλεται σε μεταφυσική φυλακή, ενώ η έρμος μπροστά του μοιάζει με ένα είδος φυσικής του προέκτασης που εκφράζει το υπαρξιακό κενό, όχι μόνο του Τζοβάνι Ντρόγκο, αλλά και όλων των στρατιωτών και αξιωματικών του Οχυρού, με αποτέλεσμα να στρέφονται κατά του εαυτού τους.

Μοναξιά και απραξία

Μία τέτοια ζωή είναι ικανή να αλλοτριώσει τους πάντες. Οι ψευδαισθήσεις παρεμβάλλονται στη ρουτίνα της καθημερινότητας, μέσα στη μοναξιά και στην απραξία, λες και ο χρόνος έχει

σταματήσει. Η στατική ζωή γίνεται το συνώνυμο της ανυπαρξίας.

Ο Τζοβάνι Ντρόγκο κάποτε παίρνει άδεια και επισκέπτεται τους δικούς του, αλλά στην πραγματικότητα τίποτε στον κόσμο τους δεν τον συγκινεί. Αθυμία, συμβατικότητα, η προοπτική του να αλλάξει ζωή του είναι ξένη. Στην κοπέλα που τον αγαπά και θέλει να τον παντρευτεί και να ζήσει μαζί του, φέρεται σχεδόν με αδιαφορία, όταν τη συναντά. «Μπροστά του είχε ένα διαφορετικό και καινούργιο άτομο, οι σκέψεις του οποίου του ήταν άγνωστες». Αλλά η κοπέλα δεν είχε αλλάξει. Εκείνος δεν είναι πλέον ο ίδιος άνθρωπος, γι' αυτό και δεν μπορεί να επιστρέψει στον κόσμο που είχε αφήσει πίσω του. Ο κόσμος του πλέον είναι το Οχυρό, που το έχει «πάρει» μαζί του και μάλιστα να το παραδεχθεί – και σε αυτό θα επιστρέψει. Εκεί θα συμπληρώσει 30 χρόνια ζωής φτάνοντας στον βαθμό του ταγματάρχη. Παρ' όλο που ζητεί να τον μεταθέσουν, αυτό δεν θα συμβεί. Δεν είναι ο μόνος που θέλει να φύγει, αλλά δεν είναι και βέβαιος ότι το επιθυμεί πραγματικά. Κι όσο περισσότερο βυθίζεται στη μοναξιά τόσο ακόμη και η σκέψη ότι μπορεί να αλλάξει ζωή απομακρύνεται από κοντά του και σύντομα σταματάει να μετρά τις μέρες και τα χρόνια. Έχει αρχίσει να γερνάει και νιώθει «τη μοίρα του να δίνει».

Στη ζώνη του λυκόφωτος

Κάποια μέρα ωστόσο αρρωσταίνει – και τότε φεύγει, ή καλύτερα: τον απομακρύνουν. Οι βαρβάροι θα έλθουν, όμως ο ταγματάρχης δεν θα βρίσκεται εκεί. Θα πεθάνει σε ένα μικρό πανδοχείο, μακριά από τον τόπο που γεννήθηκε, μακριά από το Οχυρό που στοιχίωσε τη ζωή του, μακριά

από την ίδια τη ζωή, και η τελευταία θα μοιάζει σαν να συνοψίζεται σε μια φευγαλέα στιγμή, όπως φευγαλέες είναι πλέον και οι αναμνήσεις των προηγούμενων χρόνων.

Ο Μπουτζάτι δεν μας περιγράφει τον θάνατο του Τζοβάνι Ντρόγκο. Την τελική μάχη δεν την έζησε και η ζωή του «είχε καταντήσει αστείο», αφού «για ένα περήφανο σoldier είχαν όλα χαθεί». Τώρα στο δωμάτιό του στο πανδοχείο «ορθώνει λίγο το κορμί του, στρώνει με το χέρι τον γι-ακά της στολής του, ρίχνει άλλο ένα βλέμμα έξω από το παράθυρο, μια πολύ σύντομη ματιά, ίσια για να δει για τελευταία φορά τ' αστέρια. Επειτα, στο σκοτάδι, παρότι κανένας δεν τον βλέπει, χαμογελά». Και με αυτό το «χαμόγελο» ο Μπουτζάτι μάς λέει πως ο ταγματάρχης Τζοβάνι Ντρόγκο έχει πλέον περάσει στη ζώνη του λυκόφωτος.

Ετσι τελειώνει αυτό το θαυμάσιο μυθιστόρημα. Λέγεται πως είναι το πρώτο του σύγχρονου μαγικού ρεαλισμού – αλλά ο Μπουτζάτι δεν έχει καμία σχέση με τους λατινοαμερικανούς εκπροσώπους του. Δεν έχουμε το εδώ το «θαυμάσιο πραγματικό», γιατί το θαύμα δεν έρχεται και στο τέλος καταντά άκυρο. Δεν υπάρχουν μαγικά στοιχεία που να μην εξηγούνται και πουθενά ο χρόνος δεν είναι ανεστραμμένος.

Η *Έρμος των Ταρτάρων* είναι ένα ευρωπαϊκό μυθιστόρημα, από τα σημαντικότερα του αιώνα που πέρασε. Ατμοσφαιρικό, ελεγειακό, υψηλών λογοτεχνικών απαιτήσεων, με θαυμάσιες περιγραφές, με έναν αξέχαστο πρωταγωνιστή και εξαιρετικά δοσμένους δευτερεύοντες χαρακτήρες.